

YEŞİL ORDU TALİMATNAMESİ

(T.C.B.M.M. Arşivi, İstiklâl Mahkemesi T-2 Dosya 27-2)

1. Asya'nın saf ve nezih ahlâk ve maişetini emperyalist, kapitalist namı altındaki medenî gasp ve garati Avrupaî redat ve safahatla ihlâl etmek için her vakitten ziyade şerefe taarruz eden ve hulûl-i müslihane ile de bu ifsat ve tahakkümü zavallı Asya halkına infaz ve teşmile çalışan bugünkü asker ve tüccar ve politikacı Avrupa'nın bu yoldaki mesâisi-ne karşı durarak Asya'da ahlâkî ve insanî bir maişet ve şarkta da şarkın kendisine mahsus olan nezahet ve saffeti ahlâkî tesbit ve siyanet edecek bir ittihat vücuda getirmek gayesiyle çalışan eshab-ı efkârın vücuda getirecekleri silsile-i mesâi ve saffet-i içtihatla Yeşil Ordu namı verilmiştir.

2. Yeşil Ordu, ihtikâr ve hırsızlık demek olan sermayeyi, ibadullâh arasındaki ağır ve elim fakr ü servet ihdas eden temellükleri, insanların saltanat, tahakküm, nüfuz-u hudut ve iktisadî gayeleriyle birbirlerini kirmasından ve tüccar Avrupa'nın muhtekir ve sarraf diplomatları elinde halk-ı cihanın birer oyuncak ve birer esir olmasını istilzamdan başka neticeler vermeyen, her muharebe ve askerliği nefretle karşılar. Ve bunlarla mücadele eder.

Yeşil Ordu'nun bütün safları ve bütün mesâisi bir noktaya mütevecihtir: saadet-i beşer ve buna mevşûl olmak üzere gayet samimi bir Asya halk ittihadı. Yeşil Ordu'nun yeşil cihat bayrağında şu cümleyi aynen menkuş bilmelidir: Asya, Asya'lıdır. Asya artık kapılarını muharebe, sermaye, ihtikâr, sunuf, ihtirasat fecaatlerine ebediyen kapamıştır.

3. Yeşil Ordu, bir merkez-i umumi ile vilâyet, liva merkezi olan şehirlerde, kaza merakizi olan kasabalarda, nahiye ve köylerde müteşekkil heyet-i merkezîyelerle idare olunur.

4. Merkez-i umumî 25 ve şehirler ve kasabalardaki merakiz 11, nahiye ve köy merkezleri azamî yedişer arkadaşta teşekkül eder.

5. Bütün merakizde reis yoktur. Âzâ, mütesavi hukuka malik arkadaşlar müzakeratı idare için her müzakereye mahsus olmak üzere aralarından birini lüzum görürlerse reis intihap ederler.

6. Merkez-i umumî, üç ayda bir Heyet-i Umumiye mukarreratını tatbik ve takip ve mutazarrıatı idare için aralarından dört zatı intihap eder. Bunlara heyet-i faale denir. Heyet-i Umumiye heyet-i faalenin göstereceği lüzuma göre içtima eder.

7. Şehir, kasaba, nahiye ve köy merkezleri de üçer arkadaşta mürekkep bir heyet-i faale teşkil edebilirler.

8. Umumi merkezde muhaberat için bir kâtib-i umumi ile bir kâtip, bir de veznedar intihap olunur. Evrakı, kâtib-i umumi imza eder. Kararlar, ekseriyetle verilir ve imza edilir.

9. Her Heyet-i merkezîye kendi mntıkası dahilindedir. Şu kadar ki

teşebbüsat ve harekâtın vahdet ve süratını inkılâbın mevzii kalmak gibi mahzurlardan masuniyetini temin için muntıkai bir tesanüt kabul edilmiştir. Her muntika coğrafi ve içtimai münasebetine göre teessüs eder ve nokta-i temerküziyeti bu icabata göre merkez-i umumice tasvip olunmak lâzım gelir.

10. Merkez-i Umuminin nizamname-i esaside muayyen mevad hakkında nezaret ve murakabası ve umumi teşebbüsat ve fiili icraat hakkında karar vermek selâhiyeti mahfuzdur.

11. Umum merkezler, halkın saadetini, beşeriyetin kemâl-i refah ve tedavisini kendisi için umde ve iman ittihaz etmiş insanlardan teşekkül eder. Bunların arasında sermaye sahiplerinden, faizcilerden, büyük akar eshabından ve bilhassa şehirlerde ve kasabalarda oturup köylerde köylüleri çalıştırarak arazi ve değirmen işleten ve bu suretle köylüyü ortakçılık ve murabahacılık namları altında ezmeye alışmış olan kimseler bulunmaz. Büyük tüccardan komisyonculuk, dellâllik, sarraflık gibi müstahsillerle, müstehlikler arasında ihtikâra alışmış gayr-i insani kazançlar peşinde koşmuş adamların da merakiz teşkilâtında mevkileri yoktur.

12. Merakizde çalışacak arkadaşlar, beşer arasında sunuf ve fakr ü servet farkları gözetken kavanin ile meşbu olmamış ve saadet-i hakikiyeyi beşerî hakikati hayat ve hakayık-ı eşya noktasından görececek derecelerde ruhen ve fikren yükselmiş memurlar, doktorlar, mektep muallimleri, sanatkârlar, rençberler, hizmetçiler, yazıcılar velhasıl aylık ve yevmiye, ücretle çalışan ve yaşayan fikrî ve iffetli mesâiyle meşgûl insanlardan intihab olunurlar. Ve bunlar merkezde inkılâbın nüvesini teşkil ederler.

13. Merkez teşekkül eder etmez bütün arkadaşlar gayelerimizde sadık kalacaklarına inkılâbın fiilen tahakkukuna kadar teşebbüsat ve icraatta son derece mahremiyetine ve son derece samimiyetine merbut ve riayetkâr olacaklarına yemin edeceklerdir.

14. Yeşil Ordu, âlemde başlayan Sosyalist ve bilhassa Bolşevik harekâtının yanlış olarak bir sekâvet ve bir yağmagirlik suretinde telâkki olunmasından neş'et edecek teşettütün önüne geçecek ve bu babtaki efkâr ve temayülâtı kendi gayesine çekecek ve kendi maksadı dairesinde temerküz ettirecektir. Bilhassa Rusya'dan bizim tarafa geçecek herhangi bir adam ehemmiyetle nazar-ı tetkik altında tutulacak ve haline göre el altında bulundurulacaktır.

15. Merkezler haricinde arkadaş bulup fikir ve teşebbüs ordusunu çoğaltmak en mühim bir iştir. Namusuna, fikrine emniyet olunacak herkes Madde (11) de tasrih olunan sunuf içinde de bulunsa gayelerimize sadık kalacağına heyet-i merkeziyece kanaat-i tamme bulunmak şartıyla efrat meyanına alınurlar.

16. Alınacak her ferdin efrattan birer rehberi ve iki şahidi bulunur. Onlar başkasını tanımaz. Efrat hin-i duhulünde tahlif olunurlar.

17. Kayıt için numara usulü vazedilmiştir. Muntıkalara göre numaralar şu yolda tertip olunur. 1 — $\frac{2}{3}$, 2 — $\frac{4}{7}$, 3 — $\frac{7}{9}$ tek olan adet-i sahihler muntika numarasını, çizginin üstündeki rakam merkezlerin, altındaki rakam merkezlerle göre duhûl sırasıyla fertlerin numaralarını gösterir. Meselâ 6 — $\frac{5}{40}$ altıncı muntıkaya merbut beşinci merkezin kırkinci

ferdi demektir. Mıntika numaraları teşkilâtta takaddüm ve taahhür sırasıyla merkez-i umumice, merkezlere verilecek numaralar mıntıklarınca tayin olur.

18. Fertlerin birbirlerini anlamaları için parola usûlü vardır. Yeşil Ordu'ya mensup her fert parola ile kendisine verilecek numarayı mukaddesatından bilecektir. (Parola) merkez-i umumice tayin ve icabında tebdil ve tamim olunur.

19. Yeşil Ordu'ya giren her fert tahlifi dakikasından itibaren kendisi için üç büyük vazife teveccüh ettiğini bilecektir.

(1) Emniyet ettiği bir arkadaş fikrini, ruhunu tahlile ihzar ettikten sonra ve onu da bizim gayelerimize aşk ve iman-ı sahih hasil ettikten sonra rehberler vasıtasıyla orduya yazdırmak.

(2) Rehber ve şahitleriyle daima temasta bulunarak mevkilere ve muhatapların halet-i ruhiyesine göre alettevali propagandada ve irşatta bulunmak.

(3) Maksadımıza, çıkması mahsus fikir ve fiili men'e çalışmak, buna kadir olamadığı surette rehberi vasıtasıyla merkezlerini haberdar etmek.

20. Efrat Merkezlerden verilecek talimatı harfi harfine ifa ederler. Mamafih verilecek evamire ait mütalâalarını rehberlerine beyan etmek hakkı da efrat için müsellemdir.

21. Yemininde hilâf eden, gayelerimize yüsula ait teşebbüsâtı işgâl suretinde ihaneti merkezinin şahitler ve delâile müstenit tahkikiyle sabit olan fert idam olunur. İdam kararını herkes kendi mesuliyeti altında icra eder.

22. Her merkezin ehemmiyetine göre ikiden ona kadar fedaisi ve icra adamları bulunur. Bunlar doğrudan doğruya merkeze merbuturlar. Vazifeleri, Madde (21) de zikrolunan surette ihaneti tebeyün edenler ve Yeşil Ordu'nun piş-i azmine dikilecek engelleri cebren ve terhiben istihsalı zarurî görülen maksatlar hakkında merkezlerden verilen kararları hafiyen ve bilâtaâllül icradan ibarettir.

23. Fedailer, merkezlerinin ittihat edeceği mukarrerat ile icabında birleşirler. Meselâ, köylerin ikişerden ibaret olan fedaileri köyünün tâbi olduğu nahiye fedaileri heyet-i umumiyesiyle kasaba, kasaba fedaileriyle, takım, bölük, tabur, halinde içtima ederler. Ve Kumandanlarını kendileri intihab ederler.

24. Fedailerin gerek münferiden ve gerek takım, bölük, tabur ve müştemian icra edecekleri harekâtın bütün masrafları merakizce temin ve tesviye olunur.

25. Bölük, tabur, takım sancakları yeşil olacaktır.

26. Fedailerin, askerlik etmiş pişkin babayiğitlerden olması tercih olunur.

27. Fedai yazıldığı günden itibaren yanında bir mavzerle lâakâl 300 fişek bulundurur.

28. Fedailerin atlı ve piyade olması merkezlerin takdirine bırakılmıştır, ancak takım, bölük, tabur halinde içtima etmeleri lâzım gelince süvariler süvarilerle piyadeler piyadelerle birleşerek beraber hareket etmek mecburiyetindedirler.

29. Efrat arasında topçu ve mitralyöz kullanmasını bilen arkadaşlar merkezlerince tahkik ve numaraları hizasına işaret olunacaktır. Bu gibi efrat fedailerin tabur halinde fiiliyât ve icraata geçmeleri icap eden ahval ve mevkide topçu ve mitralyözcü olarak istihdam olunurlar.

30. Fedailerden ve fiiliyata iştirak edecek topçu ve mitralyözcülerden maksat uğruna şehit olanların aile ve evlâdı Yeşil Ordu'nun pederâne sahabet ve velâyeti altındadır. Malûlin dahi daimi ve tamam muavenete mazhar olurlar.

31. Yeşil Ordu, bir saadet-i beşer teşkilâtıdır. Onun nazarında kan dökmek, kadınları dul ve sefil, evlâtları bikes ve yetim bırakmak dünyanın en büyük fenalığıdır. Ancak halkı askerlik gibi beliyat-ı siyasiden, fakirlik, sermayedar olmak gibi sefahat-ı içtimaiyeden kurtarmak, bu yoldaki tesisatı yıkmakla kâbil olabileceğinden gayemizin husulüne kadar maateessüf bu yolda bazı icraatta muzdar kalacağız.

Gayelerimize fikren muhalif olanlar kendisinden fiilî zararlar hâdis olmadıkça islah ve idaresi kabil anasırdan sayılır. Ve bunların fikrî muhalefetlerine, fikrî müdafaa ve teşebbüslerle mukabele edilir. Fiilen muhalefette bulunduğu yerin heyet-i merkeziyesini makâsıt uğrunda müşkülâta düşürecek derecelere varanlar birinci defa kendisini yola getirebilecek veya hiç olmazsa sindirecek bir hareketle ıslâh olunur. Islahından kat-ı ümit olunan ve fiilî cüretlerle makasid-i inkılâbiyeyi ihlâl edenler naçar imha olunurlar. Suret-i imha mıntika heyet-i merkeziyesinin ekseriyet-i ârâsiyle karar ittihaz etmesine muâllâktır. İcrası tâbi olduğu merkezin fedai teşebbüsâtına tevdi olunur.

32. Ehl-i servet ve eshab-ı sermayeden, büyük akar erbabından olup da fikrindeki ulviyyet ve ruhundaki necabet sâikasıyla gayelerimizi kendisi için de bir mefkûre ittihaz edenlerin Orduya duhûl ve teşebbüsündeki ciddiyeti servet ve sermayesinden Ordu'ya edeceği fedakârlıkla ölçülür. Ve ilk tecrübe bu fedakârlıkla başlar.

33. Heyet-i Merkeziyye masrafları için efradın aidat ve teberruatına istinat ederler.

34. Bu Nizamname-i dahili esas olmakla beraber ihzaridir. Ve Yeşil Ordu icraat ve inkılâba başlayacak derecelere varınca umumi harekât ve icraat için merkez-i umûmi ayrıca bir nizamname tertip ve müzakere ile tamim edecektir.

35. Her Merkez 15 günde bir efradın miktarını mübeyyin, ihza-i efkârın ceryanını musavver mahallî bir rapor tanzim eder. Raporlar köyden nahiyeye, nahiyeden kasabaya, kasabadan şehre gönderilir. Ve her mıntika bu raporları tevhidten merkez-i umumiye her ay nihayetinde kuvve-i umumiyesiyle efkâr-ı dahiliyesinden haberdar eder.

36. Merkez-i Umuminin muhaberât ve tebligatı da bu tariklerle ceryan eder.

37. Muhaberâtın mahremiyeti için ittihaz olunacak usuller merkezlerin reylerine muallâktır.

38. İnkılâba başlamak zamanı gelinceye kadar hükümetlerin teşkilât-ı hâzirasını muhafaza lâzım geleceğinden ve adi şekâvetten ibaret olan her nevi hırsızlık ve yağmagirlik katiiyen menfur ve memnu olduğundan

merkezler hükümetleri meşru ve kanunî her türlü mesaisine müzahir olacak, şekavetin önüne geçebilmek için elden gelen mesaiyi ifada kusur etmiyecektir. Her merkez bulunduğu memleketin en nafiz ve en münevver hükümet memurlarını elde ederek gayemize hâdim kılmağa çalışacaktır. Şu kadar varki bunun için biraz fazla dikkat ve ihtiyat lâzımdır.

39. Merkez-i Umumi, nezaret ve murakabasını mahsus Murahhaslar vasıtasıyla de ifa eder. Murahhaslar teftiş edecekleri heyet-i merkeziyelere itaat-ı tamme iraesine mecburdurlar.

40. Yeşil Ordunun efkârını neşre mahsus bir gazetesi olacaktır. Merkezler bu gazeteyi neşir ve tamim etmeyi iltizam ederler.

Netice

Âlem büyük bir inkılâp karşısındadır. Avrupa'da bir kısım efadil "Sosyalizm" mesleki dairesinde garbın medeniyet perdesi altındaki redaet ve cinayetleri yıkmak ortadan kaldırmak için "Burjuvazi" denilen muhtekir ve muhterislerle mücadele ediyor. Bunların en büyük gayesi çok zenginlerin taşkın sefahatlarıyla fıkara takımının yoksulluktan mütevellit sefaletine bir had tayin etmektir. İslâmiyet ve şer'i Muhammedî bu esası ta 1300 sene evvel zekât, fitre, kurban gibi vecibat ile vaz' ve terviç etmiş olduğundan Müslümanlar bu âlemin terviç etmiş olduğu bu inkılâb-ı içtimaiden mutazarrır değil müstefit olacaklardır. Bunun içindir ki teşkilâtımızın bir umdesi de Sosyalizm harekâtından istifade etmek ve onlara muavenet etmektir. Her heyet-i merkezîyede bu umdeyi nazar-ı ehemmiyette tutacak ve inkılâbın tamamıyla vusûlüne kadar zekât, fitre, kurban gibi şeriatın hakk-ı fakr olmak üzere zenginlere tahmil ettiği vecibâtı suret-i mukayesede cem' ederek say ü amelini kaybetmiş olanlara tevzi edilecektir.

Aslına mutabıktır.

26/1/1337

Müdür Hayati (?)

İstanbul'daki İngiliz Gizli Haberalma Örgütünden Bir Rapor
CX/676./V.
Gizli.

İstanbul, 12.8.1920

ANADOLU'DA OLUP BİTENLER

Aşağıdaki rapora göre, Anadolu'da Bolşevikliğin gelişmesi, açıkça, Milliyetçi hareketin kendisinden çok, Milliyetçi harekete bağlanan İttihatçıların işbirliğine dayanmaktadır. Bolşevikliğin Müslüman Doğu ülkelerinin en önemlisi olan Türkiye'ye sokulmasının, Almanya'nın yenilmesiyle eski tasarıları yıkılınca, İttihatçıların yaptıkları harekât plânına uygun olduğundan kuşkulanan için pek neden yoktur. Türkiye'de Milliyetçi hareketin ortaya çıkışı, Bolşevikliğin yayılmasını kapsayan bu yeni İttihatçı programın ilerlemesi bakımından yalnızca uygulamayı kolaylaştırıcı bir fırsat olmuştur. Sovyet Hükümeti, daha 1917'den beri dikkatini İslâm'ın olanaklarına yöneltmiş, fakat sürekli çabalarına karşın, en azından Türkiye'de herhangi bir ilerleme sağlayamamıştır. Mütareke'den sonra, Cenevre, Roma ve Londra'dan gelen raporlardan, Almanya, İsviçre, İtalya ve Rusya'da çalışan İttihatçıların etkinliklerinin gelişmesini gördük. Savaş boyunca birlikte çalışan aynı Almanlar ve Türkler, yine birlikte göze çarptılar ve daha 1919 Şubatında, İttihat ve Terakki önderlerinin, Bolşevizmle ilişkili olarak ve —beş yıldır Doğu'da İngiliz saygınlığına karşı işbirliği yapan, çok etkili, fakat şimdiye değin başarısız— Alman örgütünün yardımıyla harıl harıl Pan-İslâmik bir hareket hazırladıkları ortaya çıktı. Yine Mütareke'den sonra, Bolşeviklerin salt Ruslardan oluşan, Bolşevikliği Doğu'da bir dünya hareketi olarak geliştirmeye yönelik çabalarına, Türkiye'nin kesin yenilgisi üzerine, Berlin ve Moskova'nın çekim gücünün etkisine giren birçok Hintli ve daha başka Pan-İslamistler yardım ettiler. Mustafa Kemal'in Milliyetçi hareketi ciddi boyutlara erişme belirtileri gösterir göstermez, İttihatçılar gizil (potansiyel) olarak böylesine güç taşıyan bir aracın denetimini ele geçirmek için hemen girişimde bulundular. Belli bir miktar para da harcanmasına karşın, bu girişim —bir ölçüde, örneğin Mustafa Kemal'le Enver'in arasındaki gibi, kişisel kıskançlıklardan, bir ölçüde de Milliyetçilerin İttihatçılara egemen olan Yahudi-Mason öğelerden hoşlanmalarından ötürü— o zaman başarısızlığa uğradı. Bundan sonra, daha dolambaçlı yöntemler benimsendi ve Mustafa Kemal'in Muvahhidin Cemiyeti ve olağan Pan-İslâmik propaganda gibi zayıf araçlarla Müslüman dünyayı ayaklandırmanın uygulamadaki olanaksızlığını kavrayarak çaresizlik içinde Sovyet Hükümetine yönelmesinden yararlanıldı. Mustafa Kemal'in Sovyet Hükümetiyle temaslarının ilk aşamaları hakkında bildiğimiz pek az şeyden, ilkece Bolşevikliğin benimsenmesinden çekinildiğini anlıyoruz. Anlaşmaya varmak için yapılan ilk öne-

rilerde, Milliyetçilerin Anadolu'da —yalnızca İslâm'ın temel inançlarıyla çatışmadığı ölçüde— Bolşeviklik propagandasına engel olmamaları şart koşulmuştu. Bu anlaşmanın 1919 güzünde yapıldığı bildirilmişti ve ondan hemen sonra, Anadolu'da Bolşevik propagandacılarının ilk etkinlikleri haber verildi. Ondan beri, Anadolu'da —Eskişehir gibi bazı yerlerde Milliyetçi görevlilerin de desteğiyle— enerjik bir kampanyanın başlatıldığı belli olmuştur, fakat Mustafa Kemal'in bu kampanyaya içtenlikli bir sempati duyduğuna emin olamayız ve bu hâlâ olası görünüyor. Milliyetçiler Meclisi Bolşevizme bağlılığını hiçbir zaman resmen ilân etmemiştir ve bu hareketin hangi yollarla ve hangi yardımlarla geliştiği hiçbir zaman pek açık olmamıştır. Elimizdeki bu rapor Bolşevik hareketin ilerleyişini bir ölçüde izlememizi olanaklı kılıyor; artık şurası besbellidir ki, Milliyetçilerin kesin zorunluluk yüzünden Bolşevik yardımını istemiye istemiye kabul etmelerinin gerisinde, şimdi Anadolu'da İttihatçı kanadın beslediği etkin ve canlı bir Bolşevik kampanyası gelişmektedir; bu akım, sonunda, destekçilerinin denetiminden kopabilir ve Bolşevik girdabı içinde Türk Milliyetçilerinin de, İlmîhlarının da üstesinden gelebilir.

Bu rapor, Ankara'dan yeni dönen, iyi eğitim görmüş ve aklı başında bir Türk bayınca verilmiştir. Kendisi, ileri gelen bütün Milliyetçileri kişisel olarak tanımaktadır ve verdiği bilgiler güvenilir sayılabilir.

RAPOR

Anadolu'da bugün en önemli gelişme, hiç kuşkusuz, Bolşevikliğe yönelen harekettir. Mustafa Kemal'e bağlı olan gerçek Milliyetçiler, İttihatçı kanada şiddetle karşıdılar (i), çünkü —Bolşevik toplum örgütlenmesini benimsemeksizin— yalnızca kendi amaçları için yararlanmak istemektirler (ii). Eyüp Sabri'nin başlıca önderlerinden biri sayılabileceği İttihatçı kanatsa, Bolşeviklik bütün sonuçlarıyla birlikte kabul edilmeden, Bolşeviklerden en küçük bir yardım bile ummanın yararsız olduğunda ısrar etmekte ve İslâm'ın temel inançlarının Bolşevik öğretileriyle tam bir uzlaşmaya elverişli olduğunu öne sürmektedirler. Gariptir ki, ileri gelenleri arasında Adnan beyle karısı Halide Edip hanımın bulunduğu Pantürkistler, bu konuda Mustafa Kemal'den yana çıkmakta ve eski İttihatçı dostlarına karşı koymaktadırlar (iii). Şimdi Bolşevik davasına kazanılmış aşağı yukarı yüz milletvekili vardır ve bu parti durmadan kuvvet kazanmaktadır. Söz konusu parti, Avrupa'da İslâm Bolşevikliğinin baş savunucusu olan ve Rus ve Almanların yardımıyla, Milliyetçi harekete egemen olmak için her türlü çabayı gösteren Talât'la sürekli olarak haberleşmektedir (iv). Gerçek Milliyetçilerle kendilerini harekete bağlamış bulunan İttihatçılar arasındaki bu görüş ayrılığını, belli bir takım kişisel rekabet ve kıskançlıklar büyütmektedir (v). Bununla birlikte, İttihatçılar hızla yol almaktadırlar ve Anadolu'da "Yeşil Ordu" diye bilinen örgütün kurulmasından onlar sorumludurlar (vi). Bu, ancak, diyelim "Selâmet Ordusu"* anlamında bir ordudur; tüzük ve yönetmeliklerini gösteren risalelerden anlaşılabilceği üzere, şimdiki durumda, askerî bir örgüt değildir. "Halk Fırkası" [Zümresi] adı altında gizlenmektedir. "Yeşil Ordu" Bolşevik-İs-

* *Salvation Army*: Düşkün ve yoksullara yardım etmek ve İncil propagandası yapmak amacıyla, 1865'te William Booth tarafından kurulan bir dinsel hayır örgütü.

lâmik bir kuruluştur ve Sovyet Hükûmetinin bütün İslâm dünyasını genel olarak Avrupa'ya, özellikle de Büyük Britanya'ya karşı ayaklandırma çabalarının gerçekleştirilmesinin aracından başka bir şey değildir. Şimdiye kadar "Yeşil Ordu"nun etkinlikleri Rusya ve Orta Asya Müslümanlarıyla sınırlı kalmıştı, fakat şimdi Anadolu'nun "kapsanması" (istilâsı) hızla bir olup bittiye gelmektedir. Şerif Manatov (vii) ve Vakkas (viii), "Yeşil Ordu"nun öncüleriydiler. Aylardır, şimdi artık ekime elverişli sayılan toprağı hazırlıyorlardı. Bolşevikliğe dönen en coşkun Türklerden biri, Kürdistan'daki Malatya'nın yerlilerinden bir dinbilimci olan (ulemadan) Şeyh Servet'tir (ix). Bu Şeyh, Bolşevik propagandacılarının çabalarını olanca gücüyle desteklemiş ve şimdi Eskişehir'de basılmakta olan "Asr-ı Saadetten Bir Yaprak" diye bir kitap yazmıştır. "Asr-ı Saadet" peygamberin yaşadığı dönemdi; bu kitabın amacı, Kuran'a ve Müslüman geleneklerine (hadise) dayanarak, İslâmı Bolşevikliğin özdeşliğini kanıtlamaktır. Şeyh Servet çok okumuş bir Müslümandır, bütün İslâm ülkelerini gezmiştir ve bir hayli etkilidir. Aşağı yukarı Haziran sonunda "Yeşil Ordu" kampanyasının başlatılmasından hemen önce, Sovyet Hükûmeti "Yeşil Ordu" kampanyasının son düzenlemelerini yapmak için Ankara'ya bir denetçi gönderdi. Bu adam, eskiden Harkov bölgesinde Halk Komiseri olan Derboff'tu [Verbov] (x). Ankara'ya geldi ve bir ay kadar Anadolu'da kaldı. Şu sıra "Yeşil Ordu" kampanyasının anlamı, az sonra Bakû'da toplanarak eylem yolları ve araçları konusunda önemli kararlar alacak olan Pan-İslâm Kongresiyle ilgilidir (xi). O zamana değin İttihatçı kanat Milliyetçi harekete egemen olmayı başarırca, bunun hiç kuşkusuz ciddi sonuçları olacaktır. Çünkü, başka şeylerin yanısıra, bu Kongre, Hilâfet Kongresinin ne zaman ve nerede toplanacağına da karar verecektir. Şimdiki Halife, gayri Müslimlerin elinde edilgen bir araç olduğu için, değiştirilmesine karar verilmiştir (xii). Hilâfet Kongresi bütün İslâm dünyasının temsilcilerinden oluşacak ve şimdiki Halifeyi yetersiz ilân (hâl') ettikten sonra bir başka Halife seçmeye girişecektir. İttihatçılar ağır basarlarsa, ya Afganistan Emirinin ya da Sünuşi Şeyhinin atanacağı kesin gibidir — bu adayların ilki çok daha şanslıdır. Öte yandan, gerçek Milliyetçiler durumlarını korurlarsa, atanacak kişi, çok büyük bir olasılıkla Prens Abdül Mecid olacaktır. Veliâht Anadolu'daki Milliyetçilere katılmaya istekli olduğunu şimdiden belirtmiştir; yaveri, benimle aynı sırada, Temmuz ortalarında Ankara'daydı. Mustafa Kemal yakınlarda ondan iki kere haber almıştır ve İstanbul'dan Ankara'ya kaçmasını ayarlamaya çalışmaktadır. Gerek Sultanın Sarayında gerekse Veliâhdın maiyetinde Milliyetçileri destekleyen çok güçlü bir grubun bulunduğu kuşkusuzdur.

Böyle olmakla birlikte, Mustafa Kemal'in durumu hiç de güvenli sayılmaz ve Bolşevikler söz konusu olduğu ölçüde, onun atlatılacağı kesin gibidir. Nisan'da Ankara'dan Moskova'ya hareket eden iki delege, ben Ankara'ya gittiğimde yerlerine yeni varmışlardı; bunu bildiren telgrafta, yolda çektikleri sıkıntı ve güçlüklerden acı acı yakınıyorlardı. Bundan sonra Ankara'dan Moskova'ya giden başka iki delege, hedeflerine güvenlik ve rahatlık içinde eriştiler, fakat o zamana kadar Halil (xiii) ile Cemal (xiv) de Sovyet başkentine varmışlardı. İlk delegelerden biri Osman (xv) diye biriydi, öteki iki delegeyse Bekir Sami (xvi) ve Seyfi (xvii) idiler. 8 Tem-

259

muz tarihli *Hâkimiyet-i Milliye*'de yayımlanan, çevirileri ekli, Mustafa Kemal - Çiçerin mektuplaşmasından, Milliyetçilerle Temmuz ayındaki Sovyet Hükûmeti arasındaki ilişkilerin niteliği hakkında bazı fikirler edinilebilir. Farkedilecektir ki, Milliyetçilere maddî yardım yapma konusunda Bolşevik Dış İşleri Komiseri kendisini hiç bağlamamaktadır; son "Türkiye halkına tüm başarıları dileriz" sözünün de özel bir anlamı olabilir. "Millet" yerine kullanılan "Halk" sözcüğü "kitleler" anlamına gelmektedir. Gizli "Yeşil Ordu" örgütünü anlatmak için de aynı sözcük kullanılmakta ve "Halk Fırkası" [Zümresi] denilmektedir.

Bu bildiriye verdiği karşılıkta, Mustafa Kemal "Halk" sözcüğünü kullanmamakta ve gerek Rus gerekse Türk uluslarına "Millet" demektedir.

Bolşeviklerin yalnız kendi ellerine oynadıkları ve Mustafa Kemal için kestaneleri ateşten çekmeye en küçük bir niyetleri olmadığı, ayrıca yorum gerektirmeyecek kadar apaçıktır. Bolşevikler herhangi bir silâhlı "yardım"da bulunacak olurlarsa, bu mutlaka, kısa ömürlü Azerbaycan "Cumhuriyet"ine yapılan yardım biçiminde olacaktır.

Muvahhidin Cemiyeti (xviii) varlığını sürdürmektedir, fakat artık toplanmamakta ve ilgisizlikten sönmektedir; bunun başlıca nedeni, üyelerinin, şimdi "Yeşil Ordu" kampanyası durumuna girmiş bulunan yeni İslâmik Bolşevik hareket tarafından yutulmuş olmasıdır. Başka herhangi bir türden İslâm Cemiyeti yoktur, fakat "Yeşil Ordu" gerek Muvahhidin'den gerek başka herhangi bir Cemiyetten daha tehlikelidir ve genel bir İslâm ayaklanmasını gerçekleştirme olasılığı çok daha yüksektir. Bu kampanya milyonlara maloluyordur herhalde, fakat anlaşılan, Moskova para bulabilmektedir. Aşağıdakiler, "Yeşil Ordu"nun en ileri gelen üyeleridir:

Eyüp Sabri, eski İttihatçı Hükûmetin üyesi. Talât'ın yakın dostu. Savaş tutsağı.

Nâzım, Harput eski valisi.

Yunus Nadi, ünlü İttihatçı, (kapatılan) "Yeni Gün"ün başyazarı.

Şerif Manatov, yukarıda anılan Müslüman Bolşevik.

Vakkas, Orta Asya'da gezmiş bir Kürt; yukarıda anıldı.

Süleyman [Salih Hacıoğlu], Trabzonlu bir Baytar Binbaşı.

Şeyh Servet, anlattık.

Şerif Manatov, ortamına öyle güveniyor ki, son zamanlarda gitgide daha cüretli konuşmaktadır. Örneğin bir akşam, konuşurken "Yaşasın yeni peygamber Lenin" diye bağırдыğımı kendim işittim — bu söz, orada hazır bulunan dine bağlı insanların kimini fena halde incitti, başkaları da bunu budalaca ve uygunsuz buldular.

Ben oradayken, Ankara'da bir tek Türk-olmayan Müslüman delege vardı. Bu, "Muslim Outlook" yazarları arasında bulunduğunu söyleyen, Mirza Azmüddin adlı bir Hintliydi (xix). Miss Sylvia Pankhurst'le aynı devrimci derneğin üyesiymiş (xx); sık sık ondan dostu ve iş arkadaşı olarak söz etti. Ayrıca, öyle anlaşılıyor ki, Miss Pankhurst Halide Edip'le yazışmış ya da daha doğrusu yazışmış. Mirza Azmüddin'in Ankara'ya gelmekteki amaçları şunlar:

(i) karışıklık çıkarmak için Afganistan'a propagandacılar gönderilmesini ayarlamak.

(ii) Hindistan'a silâh ve cephane verilmesini ve gönderilmesini sağlamak için Bolşeviklerle ilişki kurmak.

"Muslim Outlook"un ya da üyesi olduğu Derneğin, bu işlerden ilkinin bütün giderlerini karşılayacağını söyledi. Milliyetçiler önerisini kabul ettiler, fakat "peşin para" istediler. Bu konuda anlaşma oldu, Mirza hemen İngiltere'ye dönüp işleri düzenleyecekti, fakat sıtmadan hastalamp yattığı için hareketi ertelendi. Ankara'ya Antalya üzerinden aşağı yukarı Temmuzun 25'inde geldi. Yanında, İstanbul'dan kalkıp onunla, herhalde Antalya'da ya da Rodos'ta buluşmak için gelen bir Milliyetçi vardı. Ankara'da, onu (Nihad takma adını kullanan) ünlü Hintli Abdürrahman Peşavari destekliyordu. Kendisi 40 yaşlarında; İngilizcesi çok iyi, Fransızcası zayıf. Görünüşünde çarpıcı bir şey yok. Bir Hintli için pek yakışıklı değil. Gözlük takmıyor.

Notlar

(i) CX/4271, (V) 4.6.1920 tarihli sirkülerde, Talât'ın 1920 Nisanında İsviçre'ye gittiği zaman, Lausanne'daki Milliyetçi Klübe [Türk Ocağı ?] alınmadığı ve Milliyetçilerin, mali yardım kabule hazır olmakla birlikte, işlerine hiçbir biçimde karışılmasını hoşgörmeyeceklerini açıkça söyledikleri belirtilmekteydi.

(ii) B.M.M. Bolşevik ilkelerine bağlılığını hiçbir zaman resmen ilân etmemiştir ve Ankara Takvim-i Vekayi'sinde (Resmî Gazete) [Zabit Ceridesi] yayımlanan tartışma tutanakları iki parti arasındaki ayrılığı açıkça göstermektedir.

(iii) İttihat ve Terakki Komitesinin baş amacı, her zaman Pan-İslamizm ve Pan-Turanizm olmuştur — bunların ilk savunucuları Rusya Müslümanlarıydı. Bu siyaset Komitece benimsenmiş ve Türkiye'nin baş-düşmanı olan Rusya'yı kötü durumda bırakmak için Almanlarca kışkırtılmıştır. Talât ve öteki İttihatçı önderler, "Real Politik" değerlendirmeleriyle, Pan-Turanizme dayalı bir çağrının etkili bir dış yardım biçiminde herhangi bir karşılık sağlayamayacağını açıklıkla kavramışlardır. Halide Edip gibi, akıldan çok duyguyla etkilenen Pan-Turanistler ise, eski fikirlerini kolayca bırakamamışlardır ve bu bakımdan, kendilerini fırsatçı türünden İttihatçılara karşıt durumda bulmuş olabilirler.

(iv) Cenevre ve Londra'dan alınan raporlar, bir yanda İttihatçılarla öte yanda Alman ve Rusların birleşmeleri konusunda pekçok bilgi vermektedir. Almanların Doğu entrikalarında çarpıcı bir rol oynayan Dr. Pruffer yine aynı yönde çalıştırılmaktadır; Berlin'deki Bolşevik temsilcisi Herr Kopp'un da hem Türk İttihatçılarıyla hem de Avrupa'daki öteki Pan-İslamist ve İngiliz-düşmanı ögelerle sürekli entrikalar kurduğu biliniyor.

(v) Mustafa Kemal'le Enver arasında bir hayli kıskançlık olduğu ötedenberi yayılmıştır.

F.O. 371/5178/E. 11702

Bilâl N. Şimşir, *İngiliz Belgelerinde Atatürk, 1919-1938*, cilt 2: Nisan-Aralık 1920 (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1975), s. 252-58: Belge 92. (Taraflımızdan Türkçeye çevrilmiş ve belge üzerine İngiliz Dış İşleri Bakanlığınca yapılan yorumlar alınmamıştır.)